

Kulturdepartementet

Diarienummer: Ku2020/02393

Remissvar på slutbetänkandet Rätt mottagare – Granskning och integritet (SOU 2021:99)

Vi är fem civilsamhällesorganisationer som tillsammans vill lämna följande synpunkter på slutbetänkandet av utredningen om granskning av stöd till civilsamhället. Vi representerar en mycket bred uppsättning av civilsamhällets organisationer och utförare av idéburen välfärd i Sverige.

Fremia är Sveriges största fristående arbetsgivarorganisation och företräder 5 500 medlemsorganisationer med tillsammans cirka 150 000 anställda. Medlemmarna är i huvudsak organisationer inom idéburen välfärd, civilsamhällesorganisationer samt kooperativa och värderingsstyrda företag. Spannet är stort: den vanligaste medlemmen har en anställd men bland våra medlemmar finns även några av Sveriges största arbetsgivare. Fremia förhandlar ett stort antal kollektivavtal med samtliga stora fackliga organisationer. Fremia bedriver också intressepolitiskt påverkansarbete för att utveckla de samhällsviktiga sektorer som våra medlemmar verkar i.

Forum - idéburna organisationer med social inriktning är en intresseorganisation för idéburna organisationer med social inriktning i Sverige. Forum verkar för ett samhälle där ett starkt ideellt engagemang och självständiga idéburna organisationer har goda förutsättningar att bidra till och utveckla vårt samhälle, demokrati och välfärd. Forum vill att civilsamhället ses som en central och värdefull del av samhällsutvecklingen. Bland Forums 38 medlemmar finns kvinno- och tjejjourer, Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner, Svenska kyrkan, IOGT-NTO, Svenska Röda Korset och Rädda Barnen.

Famna är riksorganisationen för idéburen välfärd. Famna har för närvarande strax över 100 medlemmar, varav några av de största är Ersta diakoni, Röda Korset, Bräcke diakoni och Stockholms Sjukhem. Därutöver har Famna många andra välkända medlemmar och välrenommerade aktörer som länge erbjudit medborgare och medmänniskor sociala tjänster, kvalificerad vård, social omsorg och utbildning utan vinstsyfte.

Giva Sverige är en branschförening som arbetar för tryggt givande. Vi är närmare 170 medlemmar som representerar en bredd av ideella organisationer med olika ändamål, av olika storlek och på olika platser i landet. Tillsammans samlade de in 9,2 miljarder kronor (2020) genom gåvor, bidrag och samarbeten från allmänheten, företag och organisationer. Giva Sverige arbetar med etisk, transparent och professionell styrning av ideella organisationer inom ramen för en omfattande Kvalitetskod. Medlemmar som uppfyllt Kvalitetskoden får använda märkningen "Tryggt givande".

Civos - Civilsamhällets organisationer i samverkan arbetar för att främja organisationer inom det civila samhället till gemensamt och aktivt agerande gentemot regering och myndigheter, kommuner och landsting samt näringslivets organisationer i frågor av sektorgemensamt intresse.

Sammanfattning

Vi har i tidigare remissvar tagit upp frågeställningar som behöver hanteras om demokrativillkor ska införas. Vår inställning har i huvudsak varit att om riksdag och regering verkligen anser det nödvändigt att införa sådana villkor är det avgörande att det görs samlat. Civilsamhället behöver ett sammanhållet regelverk att förhålla sig till och lika omistligt är det att granskningar och processer görs rättssäkert med möjlighet för den granskade att bemöta det som påstås om organisationen.

Vi ställer oss frågande inför en del av de definitioner som utredningen gör eller låter bli att göra. Vad innebär *kopplingar*, vilka är *civilsamhället* och vilka är *beslutsorgan*? Och inte minst, hur stort är egentligen problemets omfattning? Är det rimliga och proportionerliga åtgärder som föreslås i förhållande till hur stor andel av det offentliga bidragsgivandet som kommit antidemokratiska sammanhang till dels? Det är svårt att bedöma detta, både för utredningen och för oss, och särskilt svårt blir det när vi inte har några konkreta uppgifter att utgå från.

Trots en rad tveksamheter i förhållande till demokrativillkorens utformning och tillämpning, tillstyrker vi förslaget att det bör inrättas en stödfunktion, framförallt med motiveringen att det skulle kunna innebära en strukturerad och rättssäker process.

Allmänna synpunkter på införandet av demokrativillkor

Då denna utrednings förslag och slutsatser är intimt förbundna med demokrativillkorsutredningen (SOU 2019:35) och andra utredningar på området vill vi inledningsvis återupprepa och påminna om vår generella hållning till införandet av demokrativillkor.

Vi som undertecknare står alla bakom demokratins idéer och metoder. Vi har även tidigare tillstyrkt demokrativillkorsutredningarnas övergripande analyser att förtydligade demokrativillkor behövs i bidragsgivningen. Men ju fler pusselbitar som läggs till demokrativillkoren med ytterligare utredningar desto mer tveksamma har vi blivit. Vi oroas av utvecklingen, eftersom den indikerar en lägre tillitsnivå i relationen mellan staten och civilsamhället jämfört med tidigare.

Eftersom de utredningar som hitintills presenterats inte har utgjort grund för några propositioner så vet vi inte heller i vilken utsträckning som våra tidigare synpunkter har hörsammats. Detta innebär en betydande osäkerhet för oss och våra medlemmar. Den detaljnivå som utredarna velat reglera civilsamhällets organisationer på är oroväckande. Vi vill därför med kraft understryka, och påminna om, vikten av att lagstiftaren framåt tar hänsyn till de risker som vi identifierat i tidigare remissyttrande på Demokrativillkorsutredningen (SOU 2019:35), Rätt mottagare: Demokrativillkor och integritet (SOU 2021:66) såväl som på promemorian Demokrativillkor för stöd ur Allmänna Arvsfonden (S2021/07063). Det handlar exempelvis om skrivningarna som likställer utomparlamentariska metoder med våldsanvändning i både betänkandet (SOU 2019:35, s. 348) och i dess vägledning till handläggare (s. 14). Vår bestämda uppfattning är att dessa måste ändras så att utomparlamentariska metoder i stället kan ses som väsentliga verktyg för civilsamhällets demokratiarbete, till skillnad från hot eller våld som aldrig får accepteras. Ett annat exempel är det system som utredningen föreslår när det gäller företrädare, vilket riskerar att stänga ute människor från engagemang, skapa väsentliga administrativa kostnadsökningar för organisationer och bidra till ökad misstänksamhet i samhället. Bakgrunden till den slutsatsen är att riksorganisationer kan komma att behöva samla in information om vad lokalorganisationer och deras företrädare, inbjudna talare, medlemmar, föreläsare etc. företar sig – även utanför lokalföreningens sammanhang.

Vi bedömer att det finns en risk att människor som kanske hade kunnat överväga att bli medlemmar, bli ideellt aktiva, förtroendevalda eller anställda i civilsamhällets organisationer i stället väljer bort möjligheten, för att de upplever ansvaret som företrädare som för stort. Vi anser även att det finns en risk att skrivningarna om företrädare på ett oproportionerligt sätt kan komma att påverka organisationernas struktur. Exempelvis kan situationen uppstå att en företrädare i en lokalförening begår en överträdelse av ett demokrativillkor. Om bedömningen är att överträdelsen är allvarlig så kanske uteslutning är en adekvat åtgärd. Dock är det inte ovanligt att riksorganisationer inte har mandat, enligt stadgarna, att utesluta enskilda medlemmar. Vi anser därför att grundregeln ska vara att individen ansvarar för sina egna handlingar. Ett annat exempel är utredningens förslag om ansvarsförhållande mellan paraply- och samarbetsorganisationer, som riskerar att leda till ändlösa ansvarskedjor vilka hotar idéburna organisationers oberoende och självständighet. Vi utgår här från att det klagörande som gjordes inom ramen för promemorian Demokrativillkor för stöd ur Allmänna Arvsfonden (S2021/07063) blir vägledande. Det vill säga att relationen mellan en paraplyorganisation (eller en branschorganisation) och dess medlemsorganisationer är för svag för att parterna ska kunna definieras som samarbetsorganisationer och att de därför inte kan hållas ansvariga för varandras verksamheter och företrädare.

Särskilda synpunkter på Ku2020/02393

2 Utredningens uppdrag och arbete

2.5 Begrepp

Beslutsorgan ska förstås som aktörer som fördelar offentligt stöd till civilsamhället. Det exemplifieras som regeringen, myndigheter, kommuner, regioner och enskilda organ som har fått i uppdrag att fördela stöd till det civila samhället. Inom detta begrepp finns även andra myndigheter som handlägger och beslutar i ärenden som berörs av förslagen till exempel Skolinspektionen och IVO. Som vi förstår detta begrepp, men att så är fallet behöver tydliggöras, innefattar det även aktörer som Folkbildningsrådet, Riksidrottsförbundet och Sidas partnerskapsorganisationer? Eftersom dessa är organisationer som tillsammans fördelar miljardbelopp till idrott, folkbildning och utvecklingssamarbete är det helt rimligt att inkludera dem som beslutsorgan och därmed även tillgängliggöra den föreslagna stödfunktionens resurser för dessa. Huruvida även Sidas ramorganisationer är inkluderade är oklart.

Kopplingar till våldsbejakande extremism eller antidemokratiska miljöer är något som diskuteras återkommande i utredningen men utan att närmare definiera eller ens närma sig vad som menas med koppling. I något sammanhang nämns indirekta kopplingar och då bör det även kunna finnas direkta kopplingar. Om en direkt koppling kan förstås som att en företrädare har en pågående och levande relation med ett sammanhang som står för våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer är det nog relativt enkelt att föreställa sig vad som avses. Om en organisation betalar ut medel till ett dylikt sammanhang kan det också vara relativt tydligt. Men om kopplingen är indirekt, vad betyder då det? Om en företrädare är skriven på samma adress som en person som har dessa kopplingar betyder det då att en koppling existerar? Om en företrädare besöker platser där det finns personer med en belagd vurm för våldsbejakande extremism, betyder det att en koppling föreligger?

Varför är detta viktigt? Vi har en tradition inom civilsamhället i Sverige av att vilja följa lagar och regler. Det är positivt att det är så. Men om det finns den minsta tveksamhet inför ett samarbete med en organisation eller om det gäller en person som är påtänkt att bli förtroendevald i en organisation och det inte är möjligt för organisationen att i en rimlig utsträckning undersöka personen eller organisationensandel, kommer de flesta organisationer att avstå att gå in i den relationen. Vad kommer det att göra med civilsamhällets organisationer och relationer? Vem kommer att platsa för att sitta i en föreningsstyrelse? Vi tror att det ligger reella och betydande risker i denna vaghet. En del av utredningens tillkortakommanden kan hanteras om det blir tydligt vad som menas med kopplingar. Men där är vi inte ännu.

Här finns också konkreta frågeställningar kring vad som är en persons kopplingar idag och hur de kan ha sett ut tidigare. Många civilsamhällesorganisationer arbetar med människor som har brokiga historier, där även våldsbejakande extremism eller antidemokratiska ståndpunkter, kan vara en del av deras bakgrund men som har lämnat eller försöker lämna. Som konkreta exempel kan nämnas Fryshusets olika avhopparverksamheter och Kriminellas Revansch i Samhället, KRIS. I många verksamheter blir även tidigare kriminella valda företrädare i nya sammanhang. Många av civilsamhällets organisationer och verksamheter är verksamheter där människor prövar nya idéer, nya sätt att lösa gamla utmaningar och prövar nya vägar. Utfallet är därför aldrig 100-procentigt. Även om mycket av arbetet är lyckosamt så kan det aldrig vara 100-procentigt. Återfall förekommer,

kopplingar till tidigare miljöer kan förekomma. Hur kommer den tänkta stödfunktionen att förhålla sig till det karaktärsdraget hos civilsamhället och hur kommer beslutsorganen att värdera och ta beslut kring sådana inslag i en utredning om en viss organisation?

Graden av tillit till stödfunktionen och beslutsorganens förmåga att förstå den verksamhet som granskas kan bli avgörande.

Så till frågan om definition av *civilsamhället*. Det är oklart om utredningen anser att även politiska partier är en del av civilsamhället, men i de civilsamhällesdefinitioner som brukar användas är politiska partier det. Det bör i så fall innebära att partistödet och medel till de politiska partiernas organisationer för internationella samarbeten mm också måste kunna bli föremål för granskning. Huruvida detta kan ha särskilda komplikationer om en företrädare är förtroendevald politiker med uppdrag i riksdag, region eller kommun så borde detta innebära särskilda frågeställningar i förhållande till en särskild utredningsfunktion. Vi ser inga sådan överväganden i utredningen.

Vi vill också uppmärksamma att utredningen har omfattande resonemang om offentlighet, sekretess och dataskydd gällande känsliga personuppgifter men inte gör någon analys av hur insamlingen av dessa uppgifter förhåller sig till grundlagen. Vi erinrar om regeringsformens förbud mot åsiktsregistrering i 2 kap 3 §: "Ingen svensk medborgare får utan samtycke antecknas i ett allmänt register enbart på grund av sin politiska åskådning." Även yttrandefrihetsgrundlagen ger medborgarna långtgående rättigheter att uttrycka tankar, åsikter och känslor som inte får inskränkas av denna lagstiftning.

Det är angeläget att staten i sitt värn av demokratin inte inför åtgärder och strukturer som riskerar att undergräva medborgarnas grundlagsskyddade rättigheter. Frågan om att undvika åsiktsregistrering eller inskränkningar av yttrandefriheten i arbetet med lagstiftning kring demokrativillkor kräver en noggrann analys, vilket saknas i betänkandet.

3 Det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och andra antidemokratiska miljöer

Vi håller i huvudsak med om resonemang och beskrivningar i kapitel 3. Men det finns formuleringar och antaganden som behöver preciseras. Förhållandet mellan att det finns tillgång till kunskap och bedömningar från t ex Säkerhetspolisen och att dessa kan vara svåra att i närmare detalj redogöra för i klartext riskerar att bli ett förtroendeproblem. Till exempel i 3.6 Våldsbejakande extremism och offentliga medel.

100-tals miljoner av offentliga medel har betalats ut till verksamheter som har kopplingar till våldsbejakande extremism enligt Säkerhetspolisen (s. 53). Det är givetvis helt oacceptabelt och det sägs i anslutning till detta att det är svårt att bedöma hur omfattande problematiken är. Även om det var 10-tals miljoner så skulle det vara oacceptabelt men bedömningen väcker en rad frågor. Hur mycket är 100-tals miljoner, är det rimligt att tro att det betyder ungefär 100-miljoner? Inom vilken tidsram är bedömningen gjord? Är det årligen, eller handlar det om den senaste mandatperioden eller det senaste decenniet? Hur stor är andelen som har gått till civilsamhällesorganisationer och hur mycket har gått till välfärdsverksamhet? Viktigast av allt är kanske ändå vad som har hänt med de utbetalade medlen? I vilken utsträckning har det gjorts polisanmälningar? Hur mycket har återkrävts, hur mycket har betalats tillbaka?

Om det inte är möjligt att etablera en trovärdig uppgift om hur stort problemet är går det heller inte att bedöma rimligheten i en stödfunktionsdimensionering eller dess kostnad. Hur mycket av ökad kontroll är motiverat, givet problemets storlek?

4 Informationsutbyte mellan myndigheter

Vi uppfattar utredningens diskussioner om myndighetssamverkan, sekretess och avvägningar mot integritet som rimliga. Fokus ligger dock helt på den del som handlar om att göra en granskning. Vi uppfattar inte att det förs några som helst resonemang om vad som sker efter det att granskningen är klar. Ska det förstås som att den färdiga granskningen lämnas över till det beslutsorgan som har begärt den och stödfunktionens uppdrag är fullgjort? Vilken roll ska MUCF spela i förhållande till granskningar och samverkan? Vilken återkoppling får de myndigheter som bidragit med information till granskningen?

Vi har tidigare kritiserat risken för att demokrativillkoren bygger upp förväntade ansvarskedjor i och mellan organisationer som riskerar att bli helt orimliga. På vilket sätt ska stödfunktionen, MUCF eller andra beslutsorgan, stå för att också tillgängliggöra kunskap om civilsamhällesorganisationer eller välfärdsaktörers förhållande till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer? Med kunskap följer ansvar och det här är frågeställningar som kommer att bli mycket påtagliga så snart den första granskningen är gjord. Vi hade önskat att dessa frågor hade utretts och diskuterats tydligare.

5 Utgångspunkter för behovet av en stödfunktion

Vi väljer att inte fördjupa oss i diskussionerna om de exempel som tas upp för att illustrera vilken typ av information som kan komma att hanteras. Vi håller med om att tidigare ordning där externa konsulter tagits in för att göra granskningar inte har varit lyckosam.

6 En ny stödfunktion med uppdrag att bistå beslutsorgan med fördjupade granskningar

Vi delar utredningens syn på att det varken är effektivt eller rättssäkert att genomföra utredningar på det sätt som görs idag. Det antal fall som utretts är få och det är inte rimligt att beslutsorganen ska upprätthålla egen kompetens för att kunna göra detta. Det är heller inte lämpligt att upphandla journalister eller konsulter för att göra detta.

Vi är positiva till att inrätta en stödfunktion. Vi kan också se att Centrum mot Våldsbejakande Extremism (CVE) är en god kandidat för att göra detta arbete. Men vi ser också att det finns en rad frågor som inte är hanterade på ett tydligt sätt i utredningen.

6.4.1 Kravprofil

Vi ser behov av att komplettera kravprofilen. Vikten av kunskaper om våldbejakande extremism och andra våldsbejakande miljöer tillsammans med kunskaper om granskningsarbete och bidragsgivande är uppenbarligen viktiga för uppdraget. Men stödfunktionen måste också ha kunskaper om vad civilsamhället är och hur det fungerar liksom om dess verksamhet i välfärdssektorn. Vi menar att sådan kunskap är omistlig för att kunna förstå vad det är som granskas. Kvaliteten i granskningarna riskerar att bli bristande om inte också en fjärde del läggs till, förslagsvis:

4. Kunskap om hur organisationer i civilsamhället är organiserade och bedriver sitt arbete, liksom hur idéburna välfärdsverksamheter fungerar.

6.4.4 Stödfunktionens uppgifter

Här nämns troliga behov av att samverka med myndigheter som Sida och UD kring internationella förhållanden. Sida liksom UD är också bidragsgivande och därmed beslutsorgan som kan komma att söka utredningsstöd av en föreslagen utredningsfunktion. Det är ett stort antal organisationer som är

mottagare av Sidas medel. Den verksamhet som bedrivs är till sin karaktär internationell. Vad ska gälla avseende de samarbetspartners som svenska organisationer har i andra länder? Kommer utredningsfunktionen också att göra granskningar av aktörer i resten av världen? Hur kommer det i så fall att gå till? Kommer det att vara möjligt för funktionen att inhämta material i samarbete med Säkerhetspolisen från andra länders säkerhetstjänster? Vilka sekretesskrav kommer i så fall att gälla? Som vi nämnde i inledningen anser vi det vara ett ytterst prioriterat villkor att en granskad organisation måste kunna ta ställning till och bemöta det som förs fram i en granskning.

En del av det internationella samarbetet är humanitärt. Själva grunden för ett sådant arbete är att inte göra skillnad på olika människor, grupper, kombattanter eller andra, själva premissen är behovet av att kunna uppfylla de mest grundläggande behoven. Hur kommer stödfunktionen och dess samverkan med andra myndigheter i Sverige eller andra länder att arbeta med utredningar kring humanitärt arbete?

Vad kommer att gälla för Sidas partnerskapsorganisationer? Ses dessa som civilsamhällesorganisationer eller som beslutsorgan? Kommer de att kunna be stödfunktionen om granskningar eller ska de själva granskas?

Det hade varit på sin plats att föra resonemang i dessa frågor från utredningens sida. Vid en kommande proposition behöver dessa frågor vara klarlagda.

6.4.6 Det ska fortfarande vara beslutsorganen som fattar besluten

Vi tillstyrker att det fortsatt är beslutsorganen som fattar besluten.

Vi noterar med tillfredsställelse att stödfunktionens granskningar kommer att vara möjliga att bemöta för en granskad organisation. Det bygger på att stödfunktionens yttranden är offentliga och görs tillgängliga för granskning. Vissa beslut om tilldelning av offentliga medel är möjliga att överklaga där ingår då även stödfunktionens granskning. I de fall som ett beslut inte är möjligt att överklaga ser vi därmed inte hur det kommer att vara möjligt att bemöta stödfunktionens granskning. Oavsett detta så måste en granskning innehålla konkretioner, som är möjliga att bemöta och här kommer det att behöva göras avvägningar.

Utredningen resonerar även om vikten av att beslutsorganet gör en självständig prövning av allt underlag i ett ärende, samt att stödfunktionen inte ska ta några beslut utan endast bistå med granskningen. Detta riskerar att skapa en ordning där stödfunktionens ansvar blir otydligt samtidigt som dess ord med all sannolikhet kommer att väga mycket tungt. Det kommer att krävas beslutsorgan med mycket stark integritet och övriga underlag för att gå emot ett yttrande från stödfunktionen. Konsekvenserna för den granskade organisationen ska inte heller underskattas, oaktat bevekelsegrunder eller slutgiltigt beslut i det enskilda fallet, då en granskning och dess yttranden i sig får antas kunna komma att påverka en organisations externa relationer negativt.

6.4.7 Frivilligt för beslutsorganen att vända sig till stödfunktionen

Vi tillstyrker att det ska vara frivilligt att använda sig av stödfunktionen och att beslutsorganet måste ange konkreta omständigheter till varför en granskning bör göras.

6.5.3 Bör CVE bli en egen myndighet?

Utredningen argumenterar för att det bör övervägas om CVE bör bli en egen myndighet. Det anförs mycket som talar för detta. Vilken typ av myndighet som det i så fall skulle bli tas inte upp i

utredningen. Men det är inte orimligt att det i så fall blir en enrådighetsmyndighet. Skulle det bli fallet så vill vi poängtera vikten av ett insynsråd där det finns en så väl bred som djup erfarenhet av arbete i civilsamhället och inom idéburen välfärd. Ännu hellre ser vi att en sådan myndighet förses med en styrelse med motsvarande representation från civilsamhället. 6.6 Stödfunktionens uppgifter i relation till Demokrativillkorutredningens förslag om utökad uppdrag för MUCF

Vi uppfattar liksom utredningen att inrättandet av en stödfunktion och MUCFs möjliga utökade uppdrag är komplement till varandra. MUCF förväntas arbeta med kunskapsstöd, stödmaterial, tillämpning av demokrativillkor och viss samordning mm. Stödfunktionen är den funktion som ska genomföra utredningar av organisationer och företrädares förhållande till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer. Eftersom det inte finns en proposition från regeringen kring tidigare remitterade utredningar är det inte möjligt att veta hur ansvar och uppdrag kommer att se ut. Vi uppfattar det dock inte som att MUCF kommer att ha en motsvarande utredningsfunktion i frågor som rör andra delar av demokrativillkoren, till exempel hur en organisation är uppbyggd och hur stadgar är formulerade. En fördel som civilsamhället har uppfattat med gemensamma och enhetliga demokrativillkor är att endast ett regelverk är möjligt att ställas mot en organisations stadgar och verksamhet. Om inte utredningsarbetet hålls samman kring dessa frågor riskerar vi att få olika tolkningar från olika myndigheter av samma föreningsstadgar. Det riskerar att skapa helt omöjliga situationer för civilsamhällets organisationer att förhålla sig till. Här blir det av yttersta vikt att MUCF:s samordnande roll blir så tydlig och omfattande att myndighetssverige kan svara upp med enhetliga tolkningar av civilsamhällets tusentals stadgar och praxis.

Vi vill fortsatt fästa uppmärksamhet på att det svenska civilsamhället har vuxit fram och utvecklats under flera hundra år. Det finns praxis och praktiker inom våra organisationer som vi är nöjda och trygga med. Det offentliga måste respektera principen om armlängds avstånd till civilsamhället. Staten ska varken påverka eller styra hur civilsamhället organiserar sig. Även kontrollåtgärder som inte är grundlagsstridiga kan innebära betydande inskränkande av civilsamhällets autonomi och därmed vara olämpliga.

7 Sekretessreglering för stödfunktionens verksamhet

7.2.2 Stödfunktionens utbyte av uppgifter med andra myndigheter

Här sägs det att stödfunktionen på ett tydligt sätt måste kunna redogöra för de uppgifter som kommer fram i en fördjupad granskning, ur ett rättssäkerhetsperspektiv, eftersom den granskade verksamheten ska kunna bemöta de uppgifter som kommit fram. Vi kan inte nog betona hur viktigt detta är.

Men så kommer vi till 7.2.3 och frågan om uppgifter från andra myndigheter och här är det blankt kring vad som gäller kring samarbetet med myndigheter i andra länder. På vilket sätt kommer uppgifter att vandra mellan olika länders säkerhetstjänster och hur kommer det att vara möjligt för en organisation att bemöta vad som anförs av ett annat lands säkerhetstjänst?

8 Personuppgiftsbehandling vid stödfunktionen

Vi uppfattar det som att utredningen hanterar ett komplext regelverk för att hitta rimliga avvägningar. Hur väl fungerande tillämpningen av demokrativillkoren blir kommer inte att avgöras i frågor om hur själva stödfunktionens arbete med personuppgiftsfrågor kommer att fungera. Men låt oss här lyfta frågan om tillämpning inom civilsamhälle och idéburen välfärd. Vilka

personuppgiftsfrågor förväntas vi behandla och i vilket skede. Vilka noteringar i medlemsregister har vi möjlighet att göra för att dokumentera att en medlem har granskats i något avseende?

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Vi instämmer med utredningen, i det att förslagen har samband med ett antal andra utredningar och förslag. Vi understryker vikten av att dessa förslag behöver samordnas. I innehåll så väl som i ikraftträdande.

10 Konsekvenser

Utredningen gör gällande att en stödfunktion kommer att få positiva effekter på det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och fungera brottsförebyggande. Men också att de kan innebära en ökad tilltro till det allmänna och de sektorer som tar emot offentliga medel. Vi hoppas att det blir så.

Tyvärr har inte utredningsdirektiven tagit upp frågan om vidare analys av vilka konsekvenser som införandet av demokrativillkoren och med därtill kommande stödfunktion har för civilsamhällets organisationer. Vi har tagit upp det i tidigare remissvar och upprepar del av dem här. Det finns en uppenbar risk att organisationer kommer att behöva införa interna kontroller och processer för att säkerställa att företrädare – i utredningens bemärkelse av ordet – är de goda demokrater som de anser sig vara. Detta kommer att medföra kostnader och ett försvårande av ideellt engagemang.

Hur många kommer att välja bort verksamhet och arbete med människor som uppvisar inslag av antidemokratiska tendenser? Det finns uppenbarligen risker i att människor som skulle behöva finns i sammanhang med andra demokratiskt sinnade människor i föreningslivet i stället stöts ut ytterligare och där kan riskera ytterligare radikalisering.

Stockholm 4 maj 2022

Maria Alsander
Kanslichef, Forum

Charlotte Rydh
Generalsekreterare, Giva Sverige

David Samuelsson
Ordförande, Civos

Petter Skogar
VD, Fremia

Ulrika Stuart Hamilton
Generalsekreterare, Famna